

„Младежка визия за развитие на България“

„България 2030 – започваме дебата“

Съвет по правни въпроси

„Стратегически предизвикателства пред правната регулация в съвременната информационна среда“

СТАНОВИЩЕ

от Никола Влахов

редовен докторант по наказателно право,

Нов български университет

Електронните технологии заемат все по-важно място в живота на хората навсякъде по света още от самото си изобретяване през XX век, а след това и по време на продължаващото им бурно развитие през XXI век. Подобна важна крачка в развитието на човечеството неминуемо има своите последователи и противници. Може да се направи извод, че първата група индивиди надделява над втората, белег за което е нестихващото технологично развитие и внедряването на електрониката (в широк смисъл) в разнообразни сфери на човешкия живот (медицина, образование, индустрия и др.).

Напредъкът в технологичното развитие на човечеството дава идеи за внедряване на електронните технологии в първоначално неподозирани и „нетипични“ сфери на обществения живот. Такива са например **електронната демокрация** и **електронното гражданско участие**.

Демокрацията в своя чист вид стои на хилядолетия разстояние във времево отношение от електронните технологии. Фактът, че тези две явления са налични днес, позволява на модерното мислене да търси и да стигне до извод за тяхното допиране в определени аспекти.

Вероятно едно от големите преимущества на електронните технологии е тяхната общодостъпност, в смисъл че разстоянията биват лесно преодолені при наличие на необходимите материално-технически условия. Като един от недостатъците на съвременната демокрация може да се посочи формализирането

на процеса, за добро или зло, за по-голяма сигурност или не съвсем. Едно такова формализиране неминуемо води до частично „спъване“ на народа при изразяване волята му. Поставянето на тези два аспекта на една плоскост и тяхното свързване би могло да подпомогне за изграждането една „общодостъпна“ демокрация, при която суверенът – народ може да изрази по по-простен начин своята воля по определените за това начини чрез избори или референдуми. В този ред на мисли може да се отбележи, че една такава „общодостъпна демокрация“ вече съществува и не е откритие на днешния ден, това е т. нар. електронната демокрация, осъществима посредством електронно гласуване.

Днес при разглеждане въпросите отнасящи се до електронната демокрация не може да се подмине **дискусията за електронното гласуване**. Тази дискусия доведе до инициране от страна на Президента на Република България г-н Росен Плевнелиев на процедура по провеждане на **референдум** на тема „Подкрепяте ли да може да се гласува и дистанционно по електронен път при произвеждане на изборите и референдумите“. Като резултат $\frac{3}{4}$ от гласоподавателите, упражнили правото си на глас, подкрепиха идеята. Мотивите на повечето граждани за даване на подобен утвърдителен отговор на въпроса са вероятно разнородни – обосновано съгласие с идеята, политически пристрастия, произволен избор и т.н.

Електронното гласуване в предложения му вид представлява: **„Всеки притежател на средство за електронна идентификация може да гласува дистанционно, използвайки Интернет или друга мрежа.“**¹. В случая се акцентира по-скоро върху упражняване правото на глас на гражданите от разстояние, като се прави разлика между електронно и машинно гласуване (посредством машина на територията на съответната изборна секция).

Вероятно най-голямото преимущество на електронното гласуване е **възможността за упражняването му от разстояние**. По този начин се дава право на гражданите, имащи право на глас, да изразят волята си по по-удобен или единствено възможен начин, ако са възпрепятствани да гласуват по общоприетия до сега ред.

Не бих пропуснал възможността да изразя становището си по отношение **недостатъците** на електронното гласуване в предложения му вид:

- ✓ Недостатъчна **техническа култура** на населението;
- ✓ **Липса на гаранции** относно упражняване на активното изборително право на гражданите, което може да се посочи като противоречие на

¹ <http://referendum2015.bg/>

чл. 10 от Конституцията на Република България „Изборите, националните и местните референдуми се произвеждат въз основа на общо, равно и пряко избирателно право с тайно гласуване.“
Налице ли е надлежно средство за личната идентификация на гражданите в електронната среда?

- ✓ **Тайно ли е електронното гласуване?** Дистанционното му упражняване изисква вероятна употреба на Интернет. Смятам за общоизвестен факта, че цялата информация, която изпраща или получава всеки интернет потребител, е достъпна и за доставчика му на интернет услуги;
- ✓ Едва ли може да бъде изградена **достатъчно сигурна система** за провеждане на избори и обработка на резултатите от тях, която не може да бъде манипулирана от хакери.

Електронното гласуване съществува и на практика в страни като Естония, Канада, Норвегия, Швейцария и др. Мисля, че България все още не е готова за въвеждането му. Доверието в институциите не е все още достигнало нужното ниво. Смятам, че като условие за въвеждането му може да се посочи още и необходимостта от повишаване избирателната активност на населението посредством механизми (социологически, икономически и др.) за повишаване мотивацията на имащите право на глас граждани.

Бих желал да насоча погледа на дискусиата към въвеждането на електронните технологии не толкова към прякото участие на гражданите в управлението, а към **разширяване обхвата на електронните услуги в публичния сектор**. Смятам, че би имало значителен положителен ефект върху системата на държавно управление даването на **възможност на гражданите да осъществяват комуникация с държавните институции по електронен път**. Като такива институции бих посочил административните органи в изпълнителната власт, съдебната система и др. Употребата на електронните технологии в предложените насоки би улеснила връзката на гражданите с държавните институции и би се засилил обществения оборот, което би **повишило вярата на гражданите в институциите** и евентуалната удовлетвореност от работата им.